

Verslag
van de lotgevallen der
Stichting Klinisch Hoger Onderwijs
te Rotterdam in het studiejaar 1961-1962
uitgebracht in een openbare vergadering
op woensdag 19 september 1962
door de Decaan der Nevenfaculteit
Prof. Dr. E. H. Hermans.

STICHTING KLINISCH HOGER ONDERWIJS TE ROTTERDAM

Verslag
van de lotgevallen der
Stichting Klinisch Hoger Onderwijs
te Rotterdam in het studiejaar 1961-1962
uitgebracht in een openbare vergadering
op woensdag 19 september 1962
door de Decaan der Nevenfaculteit
Prof. Dr. E. H. Hermans.

1914

1914

*Mijne Heren Leden van het Curatorium,
Mijne Heren Leden van de Contact-Commissie,
Mijne Heren Leden van de Nevenfaculteit en van de
Docentenvergadering,
Mijne Heren Hoofden van Afdelingen en Ziekenhuizen,
belast met het geven van Onderwijs,
Dames en Heren Leden van de Wetenschappelijke Staf,
Dames en Heren Semi-artsen en Doctorandi
en Gij allen, die door Uwe tegenwoordigheid blijk geeft
belang te stellen in het Klinisch Hoger Onderwijs.*

Zeer geachte toehoorders,

Toen ik nu 8 jaar geleden, in verband met een afwezigheid van Prof. Flieringa, op deze zelfde plaats verslag uitbracht van de lotgevallen van de Stichting Klinisch Hoger Onderwijs te Rotterdam, meende ik goed te doen met erop te wijzen, dat er wat betreft dat onderwijs nog heel wat desiderata bestonden en ik heb toen uiteengezet, waarom de toenmalige docenten van het Klinisch Hoger Onderwijs zich niet in die bevoorrechte positie bevonden als af en toe wel werd verkondigd. Het hoofdbezwaar bestond daarin, dat men aan practiserende en in meerdere of mindere mate incidenteel al bij het onderwijs aan co-assistenten ingeschakelde artsen, in de stad hunner inwoning en zonder dat aan hun status en werkgelegenheid veel werd veranderd, een taak ging opdragen, die op universitair niveau liggend, het uiterste moest eisen, terwijl te weinig bedacht werd, dat deze superarbeid gevraagd werd van geneesheren, die uit de aard van hun werkkring al meer dan tenvolle bezet, zo niet overbezet waren. Toch stelde ik toen dat in het belang der verdere ontwikkeling van het geneeskundig hoger onderwijs de docenten de hun opgedragen taak met volle kracht vooruit dienden te aanvaarden en ik waarschuwde ervoor om toch vooral niet ten tweede male een Rotterdamse Klinische School voor onze stad verloren te laten gaan.

Nu, na 8 jaar, is er heel wat veranderd. Het Klinisch Hoger Onderwijs heeft een eigen status gekregen, in Rotterdam is een Nevenfaculteit gevormd met 6 hoogleraren, die ook lid òf van de Leidse òf van de Utrechtse geneeskundige faculteit zijn en men zou dus, gezien deze feiten, kunnen denken dat er alle redenen tot tevredenheid bestaan.

Het spijt mij echter te moeten zeggen, dat er nog niet de minste reden is om aan te nemen, dat Rotterdam nu wel op zijn lauweren kan gaan rusten en het blijft nog steeds zoals Flieringa in zijn in september 1960 uitgesproken rede heeft gezegd: „Schier van den

beginne af heeft de ervaring geleerd, dat niets van datgene wat tot nu toe werd bereikt, vrijwillig of spontaan van buiten af is aangeboden. Iedere schrede vooruit is met moeite, inspanning, volharding, ja zo ge wilt met strijd bevochten moeten worden."

Ik ben me ervan bewust, mijne toehoorders, dat ik met deze aanhef er niet toe heb bijgedragen om bij deze ieder jaar weer terugkerende, toch wat feestelijk stemmende gebeurtenis, een geruststellende indruk inzake onze Rotterdamse Medische School te wekken en dit kon ook niet mijn bedoeling zijn. Toch wil ik trachten U, alvorens op enkele punten van de ontwikkeling van het Klinisch Hoger Onderwijs wat nader in te gaan, eerst door het vermelden van een aantal feitelijkheden betreffende het cursusjaar 1961/1962 in wat kalmer vaarwater te brengen.

Terwijl het aantal ingeschreven doctorandi in de beide voorafgaande studie jaren respectievelijk 47 en 59 had bedragen, werd dit jaar een nieuw dieptepunt bereikt, want er werden maar 45 doctorandi ingeschreven. Hiervan waren afkomstig

uit Leiden	15 is 33%	(vorig jaar 20%)
uit Utrecht	11 is 24%	(vorig jaar 14%)
uit Nijmegen	8 is 18%	(vorig jaar 41%)
uit Groningen	4 is 9%	(vorig jaar 14%)
uit Amsterdam V.U.	4 is 9%	(vorig jaar 3%)
uit Amsterdam G.U.	3 is 7%	(vorig jaar 8%)

Hierbij valt op, dat de getallen een procentsgewijze stijging vertonen van het aantal uit Leiden en Utrecht afkomstige doctorandi en een sterke daling van het aantal doctorandi uit Nijmegen. Voorts werd in het studiejaar een viertal semi-artsen overgeschreven.

Stelt men zich de vraag of het lage aantal ingeschreven doctorandi een veeg teken voor Rotterdam is, dan kan men daarop op tweeërlei wijze reageren. Men kan de vraag ontkennend beantwoorden, omdat we weten dat er in de eerste jaren van het bestaan van het Klinisch Hoger Onderwijs een zeer sterke trek der doctorandi naar Rotterdam, met maximale bezetting der beschikbare plaatsen, heeft bestaan, en dat het nu sterk teruglopen van het aantal doctorandi in Rotterdam gelijke tred houdt met de algehele Nederlandse situatie. We weten immers, dat het aantal ingeschreven eerstejaars medische studenten aan de Nederlandse Universiteiten na de oorlog eerst daalde en pas in de laatste jaren een flinke stijging begint te vertonen. Het Centraal Bureau voor de Statistiek deelt mede, dat het totaal ingeschreven eerstejaars medische studenten van 512 in 1952 geleidelijk steeg tot 712 in 1959, en voor het jaar 1961 876 bedroeg.

Geheel in overeenstemming met het verminderen van het aantal

medische studenten, valt ook een sterke teruggang van het aantal geslaagden voor het doctoraalexamen II te vermelden. Dit verminderde van 852 in 1952 tot 436 in 1959 en 477 in 1960, een daling van niet minder dan respectievelijk 46 en 41 % !

Uit de aard der zaak volgt hieruit dat de universiteiten in de laatste jaren veel minder moeite hebben met de post-doctorale opleiding en ook in veel mindere mate daarvoor een beroep moeten doen op de 85 voor de co-assistenten opleiding ingeschakelde ziekenhuizen. Ook uit de Mededelingen betreffende de Volksgezondheid blijkt, dat verwijzen naar niet-academische ziekenhuizen minder voorkomt. De gegevens die het laatst werden verstrekt hebben betrekking op de jaren 1955—1957 en geven aan dat van de op 31 december van die jaren in ziekenhuizen werkende studenten, de verdeling over academische en niet-academische ziekenhuizen was als volgt:

	1955	1956	1957
Academische ziekenhuizen	37.3%	43.4%	64.5%
Algemene ziekenhuizen	58.0%	48.9%	25.7%
Overige inrichtingen	4.7%	7.7%	9.8%

Houdt men bovendien rekening met het feit, dat recent gestichte opleidingsinstituten, nl. de Vrije Universiteit te Amsterdam en en de R.K. Universiteit te Nijmegen, nu eveneens hun aandeel in de post-doctorale opleiding opeisen, dan is de teruggang die wij thans in Rotterdam waarnemen, een alleszins verklaarbaar verschijnsel.

Men moet echter ook de keerzijde van de medaille willen zien en erkennen, dat het gering aantal ingeschrevenen voor Rotterdam toch ook wel een ontmoedigende factor betekent. De mens is immers vooral geneigd rekening te houden met de eisen, die het heden stelt en als door de nu opgetreden, zeker slechts een tijdelijk verschijnsel betekende daling van het aantal doctorandi, dat om opleiding vraagt, er wat betreft de opleiding aan de universiteiten geen nijpend plaatsgebrek meer bestaat, is men weinig geneigd het hoofd gericht te houden op een toekomstige periode, waarin in weerwil van de mening van enige broedertende profeten, het aantal medische studenten toch aanzienlijk zal moeten toenemen, wil men niet tot een op geneeskundig gebied onhoudbare toestand in ons land komen.

Men mag wel aannemen dat het lage drukgebied, waarin we ons hier, wat betreft het aantal op te leiden doctorandi, bevinden, zal aanhouden tot 1965, waarna men zeker spoedig ertoe zal moeten overgaan een krachtig beroep op Rotterdam te doen.

In het afgelopen studiejaar werd te Rotterdam het semi-arts-

examen 76 maal afgelegd. 56 Doctorandi of wel 73.6 % slaagden, waarvan 12 na een verlengd examen. Het artsexamen werd in dezelfde periode afgelegd door 59 semi-artsen. Hierbij slaagden 48 semi-artsen, of wel 81.3 %, waarvan 5 na een verlengd examen. Wij menen dat deze percentages ongeveer op hetzelfde niveau liggen als bij de universiteiten het geval is, en dit is een toe te juichen verschijnsel. Reeds in zijn eerste rede wees Flieringa erop dat, als er doctorandi waren die naar Rotterdam waren gekomen in de hoop dat de eisen, die hier zouden worden gesteld, minder zwaar zouden zijn dan elders, deze zeker bedrogen zouden uitkomen en ik meen te mogen zeggen dat dit vanzelfsprekend ook nog op de huidige dag het Rotterdamse standpunt is.

In het vorige verslag kon Flieringa mededelen, dat in het door hem gerefereerde cursusjaar een uitbreiding van de Nevenfaculteit, zij het dan met grotere vertraging dan verwacht was, toch haar beslag had gekregen. Voor de vakken neurologie en oto-rhino-laryngologie werden voor het eerst bijzondere hoogleraren benoemd, terwijl na het ontslag van Prof. Flieringa in verband met het beëindigen van zijn zeventigste levensjaar, Dr. H. E. Henkes werd benoemd om zijn plaats in te nemen. Deze drie nieuwe hoogleraren hebben in het afgelopen cursusjaar hun ambt aanvaard met het uitspreken van een rede, te weten: Prof. Dr. J. W. G. ter Braak te Leiden op 8 december 1961 met als titel: Het object van de neuroloog; Prof. Dr. H. E. Henkes te Utrecht op 5 februari 1962 met als titel: Oogheekkundige problemen bij het slechtziende kind, en tot slot Prof. Dr. W. H. Struben, eveneens te Utrecht, op 16 april 1962, waarbij hij als titel voor zijn oratie had gekozen: Het onderwijs in de keel- neus- en oorheekkunde.

Tot wetenschappelijk medewerker werden benoemd: dr. A. Th. M. van Balen per 1 september 1961 voor de oogheekkunde, drs. P. van Leeuwen per 1 januari 1962 voor de heekkunde en dr. E. P. J. Laumans per 1 maart 1962 voor de keel- neus- en oorheekkunde. Door het Curatorium is thans bij B. en W. voorgedragen de benoeming van Dr. Tjoa Gie Tjiang als wetenschappelijk medewerker van Dr. Engelhardt en na het vertrek van Dr. A. H. Klokke, wetenschappelijk medewerker van Prof. Hermans, werd in diens plaats per 1 augustus 1962 benoemd Mejuffrouw M. A. v. d. Lely.

Op voorstel van de Nevenfaculteit werd, op grond van het feit, dat de huidige decaan medegedeeld heeft de voorkeur eraan te geven, deze functie slechts gedurende een jaar te vervullen, Prof. Dr. W. J. Bruins Slot, buitengewoon hoogleraar in de interne geneeskunde, door het Curatorium in deze functie benoemd. Het ambt van secretaris der Nevenfaculteit, evenals dat van de Do-

centenvergadering, zal worden vervuld door Prof. Dr. P. J. Kooreman, buitengewoon hoogleraar in de chirurgie.

Wat betreft de indeling der verschillende co-assistentenschappen hadden weinig veranderingen plaats.

De Docentenvergadering kon zich geheel en al verenigen met de mening van de hoogleraar in de neurologie, dat het co-assistentenschap in dit vak diende te worden verlengd en men besloot daarom met ingang van 1 september 1962 de duur ervan op 6 weken te stellen.

Daar de Rotterdamse opleiders toch al over weinig hulp-personeel bij hun onderwijs beschikken, acht ik het instituut van onderwijs-assistenten van grote betekenis. De onderwijs-assistent moet voor de co-assistent als deze er te werk wordt gesteld, de vertrouwensman en de leidinggevende persoon zijn. Mogelijk verdient het wel aanbeveling om in verband met deze visie hier en daar nog enige verbeteringen aan te brengen in de vervulling van deze functie. Dit ingrijpen zou mogelijk nu minder urgent kunnen worden geacht omdat het aantal co-assistenten niet groot is, maar deze opvatting acht ik beslist onjuist. Men dient te bedenken, dat het instituut van onderwijs-assistenten er niet is om het afdelingshoofd — doordat dit op andere wijze niet te realiseren is — aan een extra assistent te helpen en de dienstregeling moet dan ook zo zijn, dat de onderwijs-assistent zich tenvolle aan de door hem te vervullen onderwijstaak kan geven, waarbij er voor moet worden gewaakt dat deze opdracht niet door andere werkzaamheden in het gedrang kan komen.

Reeds enige malen is erop gewezen dat bij het Klinisch Hoger Onderwijs in Rotterdam de gedachte levend is, dat het voor de doctorandi van niet te onderschatten belang is om reeds voor het beëindigen van hun studie een beter inzicht te krijgen in het leven en werken van de arts in zijn praktijk. Dit beginsel leidde er al toe, dat we door huisartsen voordrachten lieten houden over de problemen, welke in onmiddellijk verband staan met de medische praktijk, terwijl ook aan medische ethiek, beroepsgeheim en soortgelijke onderwerpen aandacht werd besteed. Het bleek jammer genoeg, dat voor deze misschien te theoretisch opgestelde voorlichting van de zijde der doctorandi weinig belangstelling bestond.

Intussen heeft, volkomen terecht, nog meer de opvatting baan weten te breken, dat dit hiaat in onze opleiding dient te verdwijnen en dat tijdens de studie meer aandacht dient te worden besteed aan de praktische eisen, die straks de praktijk en wel in het bijzonder het huisartsschap zal stellen. De arts, waaraan wij thans een diploma overhandigen, dat hem het recht geeft de geneeskunde geheel zelfstandig te gaan beoefenen, weet eigenlijk in weerwil van voortreffelijke theoretische voorlichting, maar weinig van de

problematiek van de huisarts. Over de vele facetten, die het contact met de patiënt kan vertonen, over de wijze waarop hij tot samenwerking met de in aantal meer en meer toenemende instanties op medisch en sociaal terrein kan komen, over de techniek van het praktijk voeren en over de intercollegiale verhoudingen weet hij bar weinig.

Teneinde wat betreft de Rotterdamse opleiding hierin verbetering te brengen, heeft het Klinisch Hoger Onderwijs contact gezocht met het Centrum Rotterdam en Omstreken van het Nederlands Huisartsengenootschap en daar, tot haar grote blijdschap, een krachtig medestreven gevonden voor het doel, te komen tot een beter geschikt maken van de jonge arts voor de taak die hem straks wacht.

Het voorlopig overleg heeft er toe geleid, dat gestreefd zal worden naar een stage — voorlopig facultatief — van een maand, gedurende welke periode de aanstaande arts zoveel mogelijk de dagelijkse, soms zeker ook nachtelijke kant van zaken in de huisartsenpraktijk zal mee kunnen maken. Wij zijn in het geheel niet blind voor de zware offers, die hierdoor van de medewerkende huisartsen zullen worden gevraagd. Het is zeker niet eenvoudig om gedurende een gehele maand in zeker opzicht van alles wat men doet, tekst en uitleg te moeten geven aan een aanstaande collega die zijnerzijds niet altijd direct de feeling zal kunnen opbrengen die nodig is om een dergelijke leertijd, ook ten opzichte van de hier noodzakelijk in te betrekken patiënten, zonder wrijving te doen verlopen.

Des te meer verheugt het ons te kunnen mededelen, dat reeds een aanzienlijk aantal huisartsen uit Rotterdam en omgeving zich bereid heeft verklaard aan co-assistenten de gelegenheid te bieden, deze stage, die wij geplaatst zouden willen zien na het semi-arts-examen en na de co-assistentschappen voor chirurgie en verloskunde, te lopen, en wij hopen dat dit naar onze mening voor de vorming van de aanstaande arts van de grootste betekenis zijnde instituut ook van de zijde der wel eens teveel op het maar zo snel mogelijk afstuderen ingestelde semi-artsen de belangstelling zal krijgen, die het waarlijk verdient.

Door bijzondere omstandigheden, verband houdend met de ontwikkeling van het Klinisch Hoger Onderwijs, zijn er voor een drietal belangrijke klinische vakken, te weten: de psychiatrie, de kindergeneeskunde, en de verloskunde-gynaecologie, in Rotterdam nog geen buitengewone hoogleraren aangesteld. Het is te betreuren, dat deze zwakke plek in onze Rotterdamse Nevenfaculteit blijft bestaan en het is te begrijpen dat een motief wordt gevonden om weerstand te bieden tegen het overgaan tot een verdere uitbreiding der Nevenfaculteit zolang in deze drie vacatures niet voorzien is.

Zeker zou het zijn toe te juichen indien het mogelijk ware om met de hulp van het Curatorium en van de Contactcommissie voor dit vitium originis een oplossing te vinden zonder dat daarbij getornd behoeft te worden aan terzake gedane toezeggingen.

Door dit euvel blijven ook lang naast elkaar een Docentenvergadering en een Nevenfaculteit bestaan. Ik wil niet verhelten, dat het benoemen van een aantal docenten en van twee niet tevoren aan het docentencorps verbonden artsen tot hoogleraren de mogelijkheid tot het optreden van wrijfpunten in de Docentenvergadering heeft vergroot. Ik meen te mogen vaststellen, dat door het streven der Nevenfaculteit om evenals voorheen ook nu, zoveel mogelijk alle onderwijsbelangen en daardoor ook de belangen der docenten in de Docentenvergadering te brengen, een aangename samenwerking is gecontinueerd, maar toch is het te wenschen, dat door het benoemen van buitengewoon hoogleraren in de nog openstaande vakken en het daarmee gepaard gaand uitgroeien der Nevenfaculteit over niet al te lange tijd aan deze toch enigzins verwrongen situatie een bevredigend einde zal komen.

In verband met enige beschouwingen over het heden kan het van betekenis zijn er aan te herinneren, dat het de grote behoefte aan patiëntenmateriaal voor de post-doctorale opleiding aan de Universiteiten was, die in het verleden Rotterdam er toe bracht, haar ziekenhuizen voor dat doel open te stellen.

Doordat toen de toeloop van studenten naar het Rotterdamse medische centrum zeer groot was, werd terecht ingezien, dat aan deze incidentele co-assistentieschappen zoals ze ook elders in veel ziekenhuizen plaatsvinden, grote bezwaren zijn verbonden, zowel voor de leerlingen als voor de leermeesters en dat het voor de doelmatigheid en de waarde van het onderwijs van het grootste belang was dit in vaste banen te leiden en te coördineren, waardoor de uniformiteit en de continuïteit zoveel mogelijk zouden worden gegarandeerd.

Een goede oplossing werd gevonden door het verwijzen van doctorandi naar Rotterdam, om daar hun volledige verdere opleiding te verkrijgen. Deze bedoeling blijkt ook uit het feit, dat men toen al besloot de examens te Rotterdam te doen afnemen vanwege de Universiteit waarbij de candidaat was ingeschreven en waarbij als voorzitter der commissie een hoogleraar van de medische faculteit dezer Universiteit fungeerde.

Het verlangen deze aanvankelijk als tijdelijk gedachte opzet een meer permanent karakter te geven en de wens om de docenten dezer Stichting een positie te verschaffen, welke meer in overeenstemming zou zijn met de nieuwe door hen vervulde taak, leidde toen tot het voorstel in Rotterdam een Nevenfaculteit te vestigen van de Leidse en Utrechtse faculteiten der geneeskunde; een voor-

stel dat door de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en door de Rijksuniversiteiten te Leiden en Utrecht werd aanvaard.

Het zou logisch zijn te denken, dat er zich nu omtrent dit ietwat vreemde novum, dat de naam van Nevenfaculteit draagt, wel een communis opinio moet hebben gevormd, en dat men nu ook overal de bereidwilligheid moet aantreffen om de in Rotterdam te verrichten arbeid op een dusdanig niveau te stellen, als de standing ener Nevenfaculteit verdient.

Jammer genoeg is dit toch niet het geval en terwijl wij zien hoe van de zijde van het Ministerie van Onderwijs het geneeskundig-wetenschappelijk onderwijs in den lande, ook dat van de bijzondere instellingen, op ruime schaal wordt gesteund — hetgeen overigens slechts kan worden toegejuicht — schijnt Rotterdam wat betreft te verlenen regeringshulp wel in een bepaald heel slechte hoek te zitten.

De verklaring hiervoor is mijns inziens moeilijk te vinden. Men kan alleen aan „vermoedens" denken, die hierbij een rol kunnen spelen en gespeeld hebben, en dat is altijd een uitermate gevaarlijk werk. Ik zal mij daarom beperken tot het noemen van enkele factoren, waarvan men met zekerheid kan aannemen, dat zij in meerdere of mindere mate een rol spelen.

Zo kwam bij met vertegenwoordigers van de Minister van Onderwijs gevoerde besprekingen een dusdanig uiteenlopend inzicht omtrent het wezen van het Rotterdams Klinisch Hoger Onderwijs naar voren, dat men wel mag verlangen dat hier meer klaarheid wordt geschapen.

Terwijl wij toch enerzijds met instemming van de Minister van Onderwijs en van de Faculteiten zo ver zijn gekomen dat men aan Rotterdam een volledige post-doctorale opleiding met het afnemen der semi-arts- en artsexamens toevertrouwt en de Rotterdamse docenten zich hierbij verbeelden hun best te doen om onderwijs op universitair niveau te geven, werd daarnaast een geluid vernomen, dat wil doen geloven dat er in Rotterdam eigenlijk niets bijzonders gebeurt; dat hier immers vroeger toch ook al co-assistenten werden opgeleid; dat dit nu heel aardig wordt gecontinueerd, maar dat er voor Rotterdam toch eigenlijk geen aanleiding bestaat om datgene wat het nu doet, op een hoger niveau te zien dan met een of andere willekeurige co-assistentenstage in een of ander willekeurig ziekenhuis het geval is.

Een dergelijke opvatting is niet alleen bijzonder onprettig voor de leden der Rotterdamse Docentenvergadering — in het bijzonder voor de leden der Nevenfaculteit — en zou indien zij ook officieel werd bevestigd er zeker toe leiden, dat de Rotterdamse docenten zich opnieuw zouden moeten beraden of deze status voor hen aan-

vaardbaar is, maar toch zeker ook voor de Leidse en Utrechtse faculteiten, waarbij de Rotterdamse hoogleraren zijn ingedeeld.

Door de Contactcommissie, waarin dus vertegenwoordigende leden van de Leidse en Utrechtse faculteiten, en vertegenwoordigers der Rotterdamse Nevenfaculteit zitting hebben, is duidelijk uitgesproken dat de taak der Rotterdamse hoogleraren niet alleen te zien is als een docerende, maar dat men van hen, evenals van hun collegae in Leiden en Utrecht, mag verwachten, dat zij ook wetenschappelijk werk zullen doen. En geheel in deze lijn ligt ook het besluit van de Minister van Onderwijs, dat aan de hoogleraren te Rotterdam, via de begroting der beide Universiteiten, een materiaal-crediet en een personeelscrediet zal worden verstrekt.

Het is jammer, dat men tijd moet verspillen met duidelijk te maken, dat er toch wel een zeer essentieel verschil bestaat tussen een ziekenhuis waar op een of meer afdelingen wel eens of zelfs regelmatig van een elders gelegen Universiteit afkomstige co-assistenten te werk worden gesteld, maar waarbij deze co-assistenten toch geheel en al blijven behoren tot de faculteit waardoor ze voor het vervullen van een of meer co-assistentschappen worden uitgestuurd, en het systeem van opleiding te Rotterdam, waarbij de student na zijn doctoraal examen afscheid neemt van de Universiteit om zijn verdere — en ik leg hier de nadruk op — volledige universitaire opleiding geheel en al in Rotterdam te krijgen.

Het is mij ook duidelijk geworden, dat men de merkwaardige opvatting kan huldigen, dat de opleiding van de arts eigenlijk met het doctoraal examen afgelopen is, hetgeen dus ook een bagateliseren der betekenis van het in Rotterdam verrichte werk inhoudt. Volgens deze gedachtengang volgt na het doctoraal examen alleen nog maar de praktische opleiding aan het ziekbed, en daarbij speelt de wetenschap blijkbaar geen rol. Dit is niet alleen in tegenspraak met de opvatting van de Minister zelf, die immers al bij praktische opleiding van doctorandi in buiten-universitaire ziekenhuizen de eis stelt, dat niet alleen onderwijs aan het ziekbed zal worden gegeven, maar dat ook op geregelde tijden colloquia zullen worden gehouden, doch het betekent ook een onaanvaardbare gedachtengang, als men niet wil erkennen dat juist de post-doctorale opleiding van zo groot belang is om de verworven kennis van een zich zo snel ontwikkelende geneeskundige wetenschap niet alleen aan de praktijk te toetsen, maar vooral ook om bij de aanstaande arts door het samenkoppelen van technische opleiding en praktische ervaring een wetenschappelijk verantwoord geheel op te bouwen.

Men mag verder denken aan de mogelijkheid, dat bij de Minister van Onderwijs de vrees bestaat, dat het steunen van plannen tot een gezonde uitbouw van het Klinisch Hoger Onderwijs te Rot-

terdam in de vorm ener Nevenfaculteit, op gelijke leest geschoeid als de faculteiten der bestaande Universiteiten, zou kunnen leiden tot consequenties ten opzichte van elders in den lande mogelijk te nemen initiatieven. Ik meen, dat deze vrees niet behoeft te bestaan, als men maar een duidelijke grens trekt tussen enerzijds het incidenteel opleiden van co-assistenten in ziekenhuizen, alleen omdat er in het Academisch ziekenhuis niet voldoende plaats is, waarbij de doctorandus geheel aan zijn faculteit blijft gebonden, en anderzijds het systeem der Rotterdamse Nevenfaculteit met tot de Leidse en Utrechtse faculteiten behorende hoogleraren en met doctorandi, die afscheid hebben genomen van de faculteit, waar zij hun theoretische opleiding kregen, om hun verdere studie met af te leggen examens geheel en al te volbrengen in het kader der Rotterdamse opleiding.

En mocht het op een bepaald ogenblik gewenst zijn om als steun van een of meer Universiteiten elders in den lande nog een soortgelijk instituut te creëren, zoals wij in Rotterdam thans hebben, dus een volledige post-doctorale opleiding, dan zou men zeker ook de consequenties moeten trekken dat ook voor dat instituut mogelijkheden moeten worden geopend, gelijk aan die welke aan de post-doctorale opleiding aan de Universiteit worden verleend.

In de jaarrede, die Flieringa in 1961 hield, heeft hij erop gewezen, dat van oudsher de meeste mensen veel waarde hechten aan het getal, en hij doelde daarmee vooral op herdenkingsdagen. Ik geloof, dat dit toch een niet al te gevaarlijk liefhebberij is, maar het komt mij bedenkelijker voor als deze manie van het getal gaat uitgroeien tot liefde voor reeksen van getallen, vooral als dit gepaard gaat met het projecteren in jaren, die nog moeten komen, en als dan daaruit conclusies voor de toekomst worden getrokken.

Het is te betreuren, dat dergelijke toekomstvoorspellingen herhaaldelijk tot allerlei vergaande consequenties aanleiding geven, die dan achteraf blijken onjuist te zijn. Vooral als ze door grotere of kleinere commissies in meer of minder zware met veel tabellen moeilijk leesbaar gemaakte rapporten worden vastgelegd, komt men sterk onder de indruk van deze goochelarijen. De moderne mens immers heeft niet meer genoeg aan het heden en is dol op machten, die hem iets van de toekomst kunnen vertellen, zoals ook de vele astrologische rubrieken in toch niet algeheel als *quantité négligeable* te beschouwen bladen ons doen zien.

En zo zien we, dat ook op het gebied van de behoefte aan geneesheren voor de naaste toekomst al heel wat mooie berekeningen hebben gefaald. Zo werd in Engeland in 1955 een commissie Willink benoemd, die meende de raad te moeten geven, de toelating tot de medische faculteiten met 10% te verminderen. Nu, na zeven jaar, blijkt er in Engeland een dusdanig tekort aan

artsen te bestaan, dat dit ernstige gevolgen gaat vertonen. Lancet vermeldde in januari van dit jaar, dat de vooruitzichten voor een voldoende bezetting met artsen nu zo verontrustend zijn geworden, dat in het Hogerhuis op de oprichting van tenminste drie nieuwe medische scholen wordt aangedrongen.

In Duitsland, waar men waarlijk niet over weinig Universiteiten beschikt, vreesde men tot voor kort eveneens op grond van allerlei berekeningen voor een overschot van geneeskundigen, maar men is er nu van overtuigd, dat de productie van artsen de snelle bevolkingstoename niet zal kunnen bijhouden. In november 1960 heeft de Raad van de Wetenschap in de Duitse Bondsrepubliek de instelling van drie medische faculteiten aan nieuwe universiteiten en daarnaast de stichting van zeven nieuwe medische scholen aanbevolen.

In Nederland beschikken wij over een in 1936 verschenen rapport Limburg, waarin de suggestie wordt gegeven maar geen medicijnen te gaan studeren, omdat er een teveel aan medici valt te verwachten, en sedertdien zijn er ook meerdere studies verschenen, waarin de gedachte tot uiting komt, dat men met de artsenopleiding in ons land te hard van stapel loopt.

De waarheid is echter dat het aantal artsen, dat in deze en de komende jaren wordt afgeleverd, zo terugloopt, dat men wel met enige bezorgheid de toekomst tegemoet mag zien. We hebben in ons land immers niet alleen met een snelle bevolkingstoename te maken, die om een groot aantal nieuwe artsen vraagt, maar ook de snel toenemende specialisatie met daarnaast het feit, dat er ook op het gebied der sociale geneeskunde steeds meer artsen nodig zijn, spelen een rol. Ik herinner slechts aan talrijke nieuwe of zich uitbreidende gemeentelijke geneeskundige diensten, het instituut van schoolartsen, de steeds meer aandacht vragende psychiatrische en geriatrie afdelingen, en daarnaast de bedrijfsgeneeskunde, die ook een groot aantal artsen zal opeisen. En als men nu alle voorspellende statistische berekeningen even terzijde stelt, en eenvoudig let op de praktische ervaring van het heden, dan meen ik te mogen vaststellen, dat er zich nu al op verschillende gebieden een duidelijk tekort aan artsen begint af te tekenen.

Voor kort is men in een belangrijk rapport tot de conclusie gekomen, dat er geen behoefte aan uitbreiding van het geneeskundig onderwijs door middel van een of meer nieuwe faculteiten bestaat, en dat de behoefte aan artsen voldoende kan worden gewaarborgd door uitbreiding der mogelijkheden aan de bestaande universiteiten. Als ik dat hoor voel ik een gevoel van medelijden opkomen met mijn collegae aan de bestaande medische faculteiten. Het lijkt mij immers geen aangenaam gevoel te weten, dat straks die stroom van medische studenten, die noodzakelijk komen

moet, door de bestaande nauwe beddingen moet worden geperst. Ik vrees, dat er dan jammer genoeg voor werkelijke wetenschapsbeoefening, hetgeen toch zeker tot de taak der universiteit behoort, niet veel tijd zal overblijven.

Hieruit volgt ook, naar ik meen, wel duidelijk dat het wel een beetje voorbarig is te zeggen, dat men de Rotterdamse neven-faculteit met haar volledige post-doctorale opleiding niet meer nodig heeft. Dit zou toch werkelijk blijk ervan geven, dat men geen juist inzicht heeft van de mogelijkheden, die Rotterdam voor deze opleiding kan geven. Men mag immers aannemen, dat binnen niet al te lange tijd in Rotterdam 3500 bedden rechtstreeks bij het onderwijs betrokken zullen zijn. Het is misschien van belang om voor de niet-insider daarbij te vermelden, dat het aantal bedden waarover de academische ziekenhuizen beschikken in Leiden, Utrecht en Groningen, respectievelijk: 800, 1100 en 1000 bedragen, en dat steden als Nijmegen en Deventer in totaal over 1300 en 500 bedden beschikken.

Bij de mogelijkheden van een post-doctorale opleiding dient nog een ander punt naar voren te worden gebracht, waaraan tot dusverre misschien te weinig aandacht werd geschonken. Bij de indeling der co-assistenten diende tot dusverre vooral als maatstaf het aantal beschikbare bedden, maar daarnaast treedt nu in vele klinieken een als een nachtmerrie opdagende belemmering naar voren, nl. het toenemend tekort aan verpleegsters. Dit zal zeker, indien voor dit netelige probleem geen oplossing wordt gevonden, er noodgedwongen toe leiden, dat het aantal voor opleiding in te delen co-assistenten — en dit geldt zeker ook voor de universiteitsklinieken — per afdeling zal moeten worden verminderd.

Ik onthield me tot dusverre bewust van beschouwingen van het al of niet gewenst zijn van een volledige medische faculteit in Rotterdam. Natuurlijk blijft het Rotterdamse streven — ook al realiseert men zich, dat haastige spoed ook hier niet goed is — in die richting gaan.

Het valt uit de aard der zaak niet te ontkennen, dat het Rapport Spreiding Hoger Onderwijs, dat al wat erg lang als rapport ligt te wachten, en dat nog niet de sanctie van de Volksvertegenwoordiging heeft gekregen — afgezien van de vraag of het die ooit in de voorgestelde vorm zal krijgen — een domper heeft gezet op de Rotterdamse verlangens naar een medische faculteit en naar een volledige universiteit, en zonder twijfel heeft dit ook een terugslag gehad bij sommigen, die tevoren wel van mening waren, dat in Rotterdam zo spoedig mogelijk een volledige faculteit tot ontwikkeling diende te komen. Ik geloof niet, dat er reden is voor het alleen op grond van dit rapport ontmoedigd raken. Ik meen

de hoop te mogen uitspreken, dat een nader beter inzicht van de betrokken Minister en van de Volksvertegenwoordiging ertoe zal leiden, om nu — op een in verband met de nationale en internationale ontwikkeling nog gunstig oogenblik — in goede samenwerking aan Rotterdam te geven, datgene dat men op de duur toch niet aan deze stad zal kunnen onthouden.

In de Rotterdamse agglomeratie immers, met meer dan een miljoen mensen en — wat mogelijk nog meer zegt — met alles dat verband houdt met haar functie als Europoort blijft het verlangen bestaan naar een universeel wetenschappelijk brandpunt, dat alleen door het krijgen van een universiteit op een gezonde basis kan worden opgebouwd.

De toekomst van onze havenstad ligt, evenals haar verleden, op zo breed mogelijk internationaal terrein, en is het dan ook niet gewenst, ja zelfs noodzakelijk, om ook plaats in te ruimen voor de cultureel-wetenschappelijke belangen!

Men kan de gedachte naar voren brengen, of niet naast de drie Rijksuniversiteiten en de Amsterdamse gemeentelijke Universiteit, die algemeen nationaal zijn ingesteld, en naast de beide bijzondere universiteiten, uiting van bepaalde geestelijke stromingen, er in Rotterdam mogelijk een plaats open is voor een Universiteit, die geheel passend in het milieu, waarin zij tot ontwikkeling moet worden gebracht, veel meer internationaal ingesteld moet zijn.

Zou het logisch en verstandig zijn om op een oogenblik, waarop voor geheel West-Europa uitbreiding van het hoger onderwijs door nieuwe instellingen en doelstellingen overal zeer actueel is geworden, in ons land de kansen voorbij te laten gaan, die Rotterdam kan bieden als belangrijk hulpmiddel bij de culturele ontwikkeling, niet alleen voor ons volk, maar ook voor de wereldbehoefte aan intellectuelen?

Voor kort nog verscheen van de hand van Prof. Janssens, directeur van het Prins Leopold Instituut voor Tropische Geneeskunde te Antwerpen, een uitvoerig, gedegen artikel, waarin hij betoogt, dat met het verlies der koloniën niet de taak is verdwenen, die België nog op het gebied der tropische geneeskunde en hygiëne heeft te vervullen.

Ik vernam, dat men elders in ons land het initiatief heeft genomen om Afrikanen naar Nederland te laten komen om hier opleiding te ontvangen voor de arbeid, die ze straks na terugkeer in het eigen land zullen te verrichten hebben. Ik meen dat Rotterdam moet begrijpen, dat voor onze wereldhaven met zijn groot aantal internationale verbindingen hier een uitermate belangrijke taak is weggelegd, die men dient aan te pakken voordat anderen, zowel in binnen- als buitenland, mogelijk van huis uit met minder

faciliteiten en met minder aanleg om dit werk op de schouders te nemen, het toch al voor onze neus hebben weggesnoept.

In Rotterdam moet plaats zijn voor een universiteit, waar niet alleen gedacht wordt aan de opleiding van Nederlandse studenten, maar waar men ook een open oor heeft voor de enorme behoefte aan jonge werkers op ieder gebied, die zich in alle nu tot ontwikkeling komende landen moet doen gevoelen.

Het ligt geheel en al buiten mijn competentie om aan te geven hoe men op niet-geneeskundig terrein hulp kan bieden, maar ik ben er wel van overtuigd dat hier wat betreft de geneeskunde een machtige taak te vervullen is. En daarbij behoeft men zich niet te beperken tot een opleiding, speciaal georiënteerd in de richting van tropische ziekten en tropische hygiëne, waarvoor trouwens in Rotterdam al de basis is gelegd door het een onderdeel van het Instituut voor Tropische geneeskunde Rotterdam-Leiden vormende Havenziekenhuis. Neen, ook aan een algemene medische vorming, mogelijk op meer eenvoudige basis uitgevoerd dan bij ons gebruikelijk bestaat een zeer grote behoefte. En ik wijs erop, dat er landen in West-Europa zijn, die dit veel beter hebben ingezien dan bij ons het geval is en waar het aantal studenten, afkomstig uit de zich ontwikkelende gebieden al zeer groot is.

Prof. De Haas, die voor kort de eerste leerstoel van internationale volksgezondheid in ons land bezette, heeft enkele maanden geleden in zijn inaugurele rede gezegd: „de ontwikkeling van de geneeskunde schrijdt sneller voort dan is voorzien, en de consequenties zijn belangrijker dan men heeft verwacht. Naar medische maatstaven moet voor het jaar 2000 met een wereldbevolking van 6 à 7 milliard worden gerekend. Dat wil zeggen, dat er op ieder gebied een enorm tekort aan intellectuelen en wat betreft de geneeskunde ook een enorm tekort aan artsen zal ontstaan". De Haas zegt hieromtrent: „De vorming van academici in redelijk aantal kost een generatie en de wereld zal nog lang met een onrustbarend tekort aan artsen te kampen hebben". Als men dit hoort mag men zich wel afvragen, wat dan daarnaast de zo keurig in Nederlandse trant en binnen Nederlandse grenzen gehouden rekensommetje der toekomstvoorspellers betekenen.

Maar ik meen er ook op te mogen wijzen, dat het realiseren ener nieuwe faculteit, die kan voldoen aan de zware eisen die de huidige wetenschap en noodzakelijke organisatievorm ener universiteit stelt, voorlopig belangrijke offers van Rotterdam zal vragen. En het zou dan niet de eerste keer zijn dat in deze stad iets geheel door eigen kracht werd gerealiseerd, tegen veel weerstand in.

Nu is het begrijpelijk dat bij de Rotterdammer meer enthousiasme is te wekken voor zaken, die rechtstreeks in het commer-

ciële vlak liggen, dan voor belangen die geheel en al tot het culturele terrein behoren, maar gelukkig zijn er in de laatste jaren toch vele belangrijke besluiten genomen die erop wijzen, dat hier een kentering ten goede valt te constateren. Ook wat betreft de geneeskundige verzorging valt veel vooruitgang te boeken en ik hoop dan ook dat niet meer opgaat wat Dr. Elias in een rede in 1912 opmerkte, dat nl. de geneeskunde in deze stad voor haar belangen altijd een geopend oor, maar bovendien een al te goed gesloten beurs gevonden heeft.

Als Rotterdam de eer waardig wil zijn om in deze stad een geneeskundige faculteit te herbergen, dan dient het te begrijpen dat daarbij niet kan worden volstaan met het bevorderen van een aantal artsen tot hoogleraren, die in dezelfde gebouwen, waarin ze al werkten, mogen verder gaan, en met het tot hun beschikking stellen van een minimum hoeveelheid personeel om hulp te verlenen bij hun onderwijstaak, maar dient men ernstig en kritisch te overwegen wat men in aansluiting aan het bezit van een aantal voortreffelijk geoutilleerde ziekenhuizen, dient te creëren, om te kunnen zeggen, dat hier de organisatie en de outillage aanwezig is, zoals die naar de nieuwste inzichten voor de onderwijs- en de researchtaak behoren te zijn. En men vergete niet: Rotterdam biedt hierbij boven een aantal reeds op een roemrijk verleden terugziende universiteiten het voordeel, dat het bij de ontwikkeling van een medische faculteit slechts weinig gebonden is aan bestaande beperkingen. Alleen als men bereid is deze offers te brengen, kan Rotterdam een — ik zou zeggen — onweerstaanbare claim naar voren brengen voor het krijgen van een volwaardige medische faculteit.

Dames en Heren Studenten,

Het was mij een genoegen in het afgelopen jaar wat meer te weten te komen van datgene wat onder U leeft. De Nederlandse student is veel meer dan in menig buitenland het geval is, sterk gehecht aan zijn alma mater, en het is voor de meesten uwer een vrij ingrijpend gebeuren om, als ge reeds een eind met uw geneeskundige opvoeding zijt gevorderd, ineens een andere moeder te moeten opzoeken. Ik stel me waarlijk niet voor, dat de overgrote meerderheid naar Rotterdam komt omdat hier zoveel betere opleidingsmogelijkheden bestaan. Dikwijls zijn het zeer practische, nuchtere overwegingen, die u ertoe leiden uw semi-arts en artsopleiding in Rotterdam te zoeken.

Ge zijt dan dikwijls toch al wat geluxeerd van het studentenleven, en hier hebt ge, soms al door huwelijksbanden en de consequenties daarvan gebonden, slechts weinig lust om u weer in

het studentenleven te storten. Ik kan dit begrijpen, maar betreur het toch dat het tot dusverre in weerwil van het werk der Rotterdamse Vereniging van Co-assistenten, nog niet gelukt is een meer hechte band tussen u allen te smeden. Zij het op een ander niveau, blijft er toch voor u gemeenschappelijk veel te beleven en — ook nog — veel te leren voor uw toekomstig bestaan.

Uw gedachte om naar Rotterdam te komen brengt u er ook dikwijls toe, daaraan de gedachte vast te knopen nu ook zo snel mogelijk af te studeren. Het lijkt wel of een verlenging der studie met enkele weken of maanden een onoverkomelijk bezwaar gaat vormen. Vooral als iets facultatief is, niet nodig voor een examen of tentamen, is uw belangstelling in een notendopje te vangen. Ik geef u gaarne toe dat de studieduur lang, naar mijn mening door het in het begin overbelasten met dingen, die later slechts ballast blijken te zijn en door gebrek aan al vroegtijdig beginnende specialisatie, veel te lang is. Na uw afstuderen wacht voor het mannelijk deel dikwijls de militaire dienst, en daarna wilt ge u misschien nog specialiseren; iets dat ook weer vele jaren vergt. Toch meen ik te mogen denken, dat enkele weken of maanden er zo nodig ook nog wel bij kunnen, temeer daar uw opleiders zeker de studieduur niet zullen verlengen zonder daarvoor dringende redenen te hebben. Met klem roep ik uw belangstelling in voor de reeds door mij aangekondigde in het nieuwe jaar te beginnen eerst nog facultatief gehouden stage bij een huisarts. Datgene wat ge daar in een maand kunt leren, is zeker van de grootste betekenis voor uw hele verdere arts-zijn.

Mijne Heren Leden van de Contact-Commissie,

Ik acht het een bijzonder voorrecht u van deze plaats hartelijk dank te zeggen voor het vele uitermate belangrijk werk, dat ge nu al een groeiend aantal jaren voor het Klinisch Hoger Onderwijs hebt willen doen en het zal ook u niet bevreemden, als ik hier in het bijzonder de namen van Holmer en Sillevius Smitt noem. Hoewel het in breder gezond verband natuurlijk onjuist is Rotterdam te zien als een concurrent van Leiden of Utrecht, is het toch maar al te waar dat er buiten de kring der Contact-Commissie wel eens een lichte vrees bestaat voor het nadeel, dat een groeiend Rotterdam voor de beide andere partners zou kunnen gaan betekenen. Ik ben ervan overtuigd, dat bij een eerlijke gezonde samenwerking niet verblind door lokaal chauvinisme uit deze samenwerking slechts voordeel voor alle partners zal voortvloeien, en ik hoop, dat onze samenwerking, zoals die in een merkwaardige „Unie van Gouda“ is uitgegroeid, nog vele belangrijke vruchten zal voortbrengen.

Zeer geachte Toehoorders,

Degene, die in deze dagen het centrum van onze goede stad Rotterdam wil betreden, zal waarschijnlijk wel een enigszins vreemde indruk krijgen. Het aantal verkeersobstakels is legio. Telkens weer wordt zijn weg onderbroken en moet hij zich in allerlei vreemde bochten wringen om zijn doel te bereiken en in het hart der stad gekomen zal hij zeker tot de conclusie komen, dat het bij zo een daverend gebonk niet mogelijk is, om tot productieve harmonische arbeid te komen. Het moge wat vreemd klinken als ik verklaar, dat ook bij het Klinisch Hoger Onderwijs nog altijd veel obstakels bestaan, dat men zich ook daar soms in vreemde bochten moet wringen, dat er ook gemokerd en gehamerd wordt — soms van buiten af — met daarbij nog met meer negatieve dan positieve bedoeling, en dat ook zonder twijfel deze situatie van spanning en onrust een ongunstige invloed moet uitoefenen op degenen, die zich voor het Klinisch Hoger Onderwijs inzetten. Maar ook ben ik ervan overtuigd dat al deze arbeid, al dat ongerief, evenals dat bij het stadsbeeld het geval is, leiden zal tot een uiteindelijke situatie, deze stad waardig.

En trouwens: er is al heel wat bereikt. Het is niet mooi om zich te laten voorstaan op werk, dat men heeft gedaan, en er is een lelijk spreekwoord dat zegt: "Bescheidenheit ist eine Zier, doch weiter kommt man ohne ihr". En hoewel ik er niet voor wil pleiten altijd volgens dit gezegde te handelen, meen ik toch wel erop te mogen wijzen, dat sedert de oprichting van het Klinisch Hoger Onderwijs in onze stad al 1031 doctorandi werden ingeschreven, en 941 artsen werden afgeleverd. Hieruit volgt, dat een niet te onderschatten percentage van de jonge Nederlandse artsenstand zijn postdoctorale ontwikkeling in Rotterdam heeft door-gemaakt.

Het zij mij vergund om nu nog enkele woorden te richten tot één der zeer geachte toehoorders, die de voorlopig nog uitzonderlijke positie van enige oud-hoogleraar van het Klinisch Hoger Onderwijs inneemt. Op de plaats waar ik nu sta heeft mijn voorganger in het decaanschap der Nevenfaculteit, te beginnen in 1950, met een enkele uitzondering ieder jaar gestaan om verslag uit te brengen van de lotgevallen onzer Stichting. Nu ik maar een enkel jaar achter mij heb, waarin ik het ambt van decaan heb vervuld, is mij pas heel duidelijk geworden welk een zware last gij, Flieringa, al die jaren op uw schouders hebt getorst. Het pad van het Klinisch Hoger Onderwijs ging waarlijk niet over rozen, en er was telkens weer heel wat opdringend onkruid op te ruimen om de weg open te houden. Ge hebt u met uw grote energie, met uw krachtig streven naar een medische faculteit, ja zelfs naar een

universiteit in Rotterdam, tenvolle voor het Klinisch Hoger Onderwijs ingezet en als op de duur het toch niet blijvend te onderdrukken streven van Rotterdam naar een cultureel centrum in de vorm ener universiteit zal worden gerealiseerd, mag men wel uw naam plaatsen op de erelijst der niet zo heel velen, die hier alles voor over hebben gehad.

Er was in de door u uitgesproken redevoeringen wel eens een bittere ondergrond te beluisteren en ook werd lichte spot wel eens door u als wapen gebruikt. Uw karakter kennend, dat wars is van ondergrondse strijd, kan ik dit nu ik door mijn decaanschap een nog beter inzicht heb gekregen in de vele problemen, die nog opgestapeld liggen, ten volle begrijpen.

En zeker mag gezegd worden, dat ge u gehouden hebt aan een spreuk in een vreemde taal, die ge in uw eerste rede hebt tepas gebracht. Die spreuk luidde: Sisse is neat, mar dwaen is in ding, hetgeen in een voor ons wat beter begrijpelijke vorm betekent: Zeggen betekent niets, maar op daden komt het aan.

Ik hoop dat het u gegeven zal zijn de dag te beleven, waarop aan het verlangen van Rotterdam naar een volledige medische faculteit zal worden voldaan.

En nu rest mij nog slechts het decaanschap van de Nevenfaculteit der Stichting Klinisch Hoger Onderwijs over te dragen aan mijn opvolger, Prof. Dr. Bruins Slot. Er vallen bij deze overdracht geen rituele handelingen te verrichten, en ik behoef u ook geen penning of keten te overhandigen als symbool uwer nieuwe waardigheid. Van meer belang is het mogelijk wel, dat ik u, collega Bruins Slot, nu van ganser harte, als vriend tegenover vriend, geluk kan wensen met deze nieuwe functie, die gij op u gaat nemen en waaraan ik gaarne wil toevoegen, dat ik ervan overtuigd ben, dat het decaanschap bij u in goede handen zal liggen. Herhaaldelijk en langdurig hebben wij over de problemen die het Klinisch Hoger Onderwijs stelt, gesproken en al waren wij het wat betreft de uitwerking der details gelukkig niet altijd eens, ik ken uw grote liefde voor het geneeskundig onderwijs en in het bijzonder voor het geneeskundig onderwijs in deze stad. Van veel betekenis acht ik het, dat gij geruime tijd de erefunctie van curator der Leidse Universiteit hebt vervuld. Zeker is daardoor uw inzicht in het wezen van het universitaire onderwijs en van de universitaire samenleving verdiept; iets dat voor Rotterdam van grote waarde is.

Gij hebt mij in het jaar waarin ik het decaanschap heb vervuld, met grote toewijding als secretaris terzijde gestaan, uw adviezen waren steeds de vrucht van een weloverwogen bezonken oordeel, en ook de vooraanstaande plaats, die gij op geneeskundig gebied

in deze stad inneemt, zal zeker aan de uitoefening van het decaanschap ten goede komen. Moge uw arbeid als derde decaan van het Klinisch Hoger Onderwijs ertoe bijdragen deze Stichting, die ons zo na aan het hart ligt, weer een belangrijke stap verder te brengen.

Ik heb gezegd.